

Jelka Gošnik
Natalija Špehar
Ksenija Fučkar Reichel

PERSPEKTIVA KOLEGIJA TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA NA VISOKIM UČILIŠTIMA - BODOVANJE PREDMETA U ECTS-U

1. UVOD

Nastajanje globalnog tržišta visokog školstva zadnjih godina prošlog stoljeća potaknulo je međunarodnu konkurentnost pa i spoznaju o potrebi jačanja položaja europskog visokog školstva. S Bolonjskom deklaracijom ministara zemalja EU od 19. lipnja 1999. godine započeo je proces stvaranja Europskog visokoobrazovnog područja, sa svrhom da postane u potpunosti djelatno do 2010. godine.

Akadske godine 2005./2006. trebalo je provesti zakonsku odredbu u studijskom sustavu na tri razine visokih učilišta: na hrvatskim sveučilištima, veleučilištima i visokim školama. Tu, kao i druge obveze iz Bolonjske deklaracije i odgovarajućih kasnijih dokumenata, Republika Hrvatska preuzela je njezinim potpisivanjem u Pragu 2001. godine i prihvaćanjem Berlinskog *communiqué*a iz 2003. godine.

Hrvatska visoka učilišta provela su znatne preinake u svojim programima za prilagodbu i usklađenje bolonjskom procesu u što je bio uključen i kolegij Tjelesne i zdravstvene kulture. Sukladno tome, senat Sveučilišta je na 10. sjednici 25. veljače 2005. godine donio jednu humanu odluku. Članak 69 (stavak 12) Statuta Sveučilišta o organizaciji nastave i opterećenja studenata govori: "Nastava i izvannastavne djelatnosti studenata i Tjelesna i zdravstvena kultura izvode se izvan satnice utvrđene stavkom 4. kao obvezne u prvoj i drugoj godini preddiplomskog studija, te kao neobvezne u ostalim godinama studija. Ovoj nastavi ne pripisuju se ECTS bodovi". Članak je donesen sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (svibanj 2004.) koji u članku 51 (stavak 10) propisuje: "Visoka učilišta u okviru svoje nastavne aktivnosti obvezuju se promicati tjelovježbu i studentski šport sukladno posebnom zakonu".

Veleučilišta i visoke škole u svojim statutima nemaju ugrađen poseban članak koji se odnosi na obveznost nastave iz kolegija Tjelesne i zdravstvene kulture iako se na većini veleučilišta i visokih škola provodi kao obvezan u prva četiri semestra studija.

2. ECTS - EUROPSKI SUSTAV ZA PRIJENOS BODOVA

Bitne novine svih kolegija osim predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura u odnosu na prijašnji sustav studiranja svode se na sljedeće komponente: dvostupnjovitost, semestralnost, mobilnost, ECTS.

Studentsko opterećenje mjeri se ECTS bodovima (Europski sustav za prijenos bodova - European Credit Transfer System). U tom novom sustavu studiranja posebna se pozornost poklanja upravo mjerenju optimalnog opterećenja studenata. To se postiže utvrđivanjem ECTS bodova za svaki kolegij pri čemu jedan bod iznosi oko 30 sati ukupnog rada studenta.

U jednom semestru student bi trebao ostvariti između 25 i 35 ECTS bodova, a računica se zasniva na pretpostavkama da semestar ima 22 radna tjedna, te da student prosječno radi 40 sati na tjedan. Točna vrijednosti jednog ECTS boda: $22 \times 40 : 30 = 29,33$.

Tjelesna i zdravstvena kultura provodi se kao obvezna dva sata tjedno tijekom prva četiri semestra studija, te bi se i ovoj nastavi trebali dodijeliti ECTS bodovi. Stoga bi bilo nužno prepraviti članak 69 (stavak 12) u statutu Sveučilišta s rečenicom: "Ovoj nastavi pripisuju se ECTS bodovi". Također bi trebalo sličan članak unijeti u pravne akte veleučilišta i visokih škola. U ovom trenutku studenti imaju obvezu redovitog pohađanja nastave i za svoju aktivnost "nagrađeni" su potpisom nastavnika u indeksu. Obveza studentima ne donosi ECTS bodove.

3. ISTRAŽIVANJA I OSTALI KONKRETNI POKAZATELJI POTREBE ZA UVOĐENJEM ECTS BODOVANJA

Osnovni cilj tjelesne i zdravstvene kulture na visokim učilištima je educiranje studenata o važnosti redovite, kontinuirane i primjerene tjelovježbe tijekom cijeloga života kao preduvjeta za očuvanje i poboljšanje zdravlja. Usmjerava ih se u sportsko-rekreacijske sadržaje koji su u skladu s njihovim interesima i sposobnostima, uključuje u atraktivne tjelesne aktivnosti koje nisu bile zastupljene u dosadašnjem obrazovnom procesu (npr. klizanje, badminton, rolanje, squash, veslanje i sl.), te educira kako samostalno dozirati opterećenje i napraviti osnovni program vježbanja. Velika pozornost također se poklanja edukaciji o prevenciji profesionalnih mišićnokoštanih oboljenja u odnosu na buduća zanimanja.

Dosadašnja istraživanja ukazuju na konstantno smanjivanje tjelesne aktivnosti tijekom adolescencije i kod mladih odraslih (Huddleston i sur., 2002.), povećan broj zdravstvenih problema u studentskoj populaciji što je u visokoj korelaciji s hipokinezijom (Andrijašević i sur., 2005.), povećanu tjelesnu težinu (World Health Organization Europe, 2004.), te konzumiranje alkohola i cigareta još od srednjoškolske dobi (Kovačić, Gazdek, Samardžić, 2005.). Istraživanje provedeno

na studentima Filozofskog fakulteta ukazuje na smanjena uključenost u sportsko-rekreacijske aktivnosti tijekom visokog obrazovanja u odnosu na prijašnju uključenost što je posebno izraženo kod studentica (Gošnik i sur., 2002.).

Tijekom zimskog semestra 2007./2008. akademske godine provedeno je zajedničko istraživanje na tri zagrebačka visoka učilišta. U istraživanju su sudjelovali studenti prve godine Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Graditeljskog odjela Tehničkog veleučilišta u Zagrebu. Korišten je neanoniman anketni upitnik u kojem su bile zastupljene sljedeće skupine pitanja: opći podaci, prijašnje i aktualno bavljenje sportskim aktivnostima, motivacija za natjecanje i članstvo u sportskoj udruzi visokog učilišta, zdravstveno stanje, pušenje cigareta, znanje plivanja, preferencije za bavljenje sportom. U osnovnoj obradi podataka korištene su standardne metode deskriptivne i inferencijalne statistike.

Rezultati pokazuju da se s 13,5% studenata koji se u prošlosti nisu bavili sportom, brojka povećala na 58,3% pri čemu je primijećena razlika između visokoškolskih ustanova. Također je poražavajući postotak onih koji neanonimno izjavljuju da ne znaju plivati - čak 25,7%, te im svakako treba omogućiti obuku plivanja.

Tablica 1. Studentice i studenti tri visoka učilišta uključeni u anketu - prema spolu

	Visoko učilište						UKUPNO	
	FF		PMF		TVZ			
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
STUDENTI	220	24,6	73	26,8	150	78,1	443	32,6
STUDENTICE	674	75,4	199	73,2	42	21,9	915	67,4
UKUPNO	894	100,0	272	100,0	192	100,0	1358	100,0

Tablica 2. Studentice i studenti tri visoka učilišta - prema dosadašnjoj sportskoj aktivnosti

		Visoko učilište						UKUPNO	
		FF		PMF		TVZ		Broj	%
		Broj	%	Broj	%	Broj	%		
Kakva je vaša dosadašnja sportska aktivnost?	Nikad se nije bavio sportom	142	15,9	31	11,4	10	5,2	183	13,5
	Povremeno/ rekreativno se bavio sportom	529	59,2	138	50,7	71	37,0	738	54,3
	Aktivno se bavio u školskom sportu	89	10,0	37	13,6	31	16,1	157	11,6
	Aktivno se bavio na razini općine ili regije	87	9,7	44	16,2	50	26,0	181	13,3
	Aktivno se bavio na državnoj razini	38	4,3	15	5,5	22	11,5	75	5,5
	Aktivno se bavio na međudržavnoj razini	9	1,0	7	2,6	8	4,2	24	1,8
UKUPNO		894	100,0	272	100,0	192	100,0	1358	100,0

Tablica 3. Studentice i studenti tri visoka učilišta - prema razini sadašnje sportsko-rekreacijske aktivnosti

		Visoko učilište						UKUPNO	
		FF		PMF		TVZ		Broj	%
		Broj	%	Broj	%	Broj	%		
Bavite li se sad nekim sportom?	Ne	569	63,6	157	57,7	66	34,4	792	58,3
	Da - rekreativno	294	32,9	103	37,9	99	51,6	496	36,5
	Da - aktivno	31	3,5	12	4,4	27	14,1	70	5,2
UKUPNO		894	100,0	272	100,0	192	100,0	1358	100,0

Tablica 4. Studentice i studenti tri visoka učilišta - znanje plivanja

		Visoko učilište						UKUPNO	
		FF		PMF		TVZ		Broj	%
		Broj	%	Broj	%	Broj	%		
Znate li plivati?	Nema odgovora	22	2,5	5	1,8	1	0,5	28	2,1
	Ne	265	29,6	58	21,3	26	13,5	349	25,7
	Da	607	67,9	209	76,8	165	85,9	981	72,2
UKUPNO		894	894	100,0	272	100,0	192	100,0	1358

4. ZAKLJUČAK

Bolonjski proces izrazito je složen i slojevit. Kako su, uz sam sustav visokog obrazovanja, njime također obuhvaćena relevantna tijela vlasti i šira društvena okolina, njegova uspješna daljnja provedba moguća je samo ako svi ključni sudionici koordiniraju svoje aktivnosti i uvažavaju razmišljanja pojedinih visokih učilišta, njihovih vijeća, te nastavnika koji u praksi provode bolonjski proces. Iz tog razloga, Rektorski zbor bi trebao sudjelovati sa svim visokoobrazovnim institucijama, Vijećem veleučilišta i visokih škola, Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa, Nacionalnim vijećem za visoko obrazovanje, Agencijom za znanost i visoko obrazovanje i Nacionalnom skupinom za praćenje Bolonjskog procesa, te uvažiti i provesti kvalitetne, argumentirane prijedloge u djelo.

Visoka učilišta su važne obrazovne ustanove koje mogu pomoći u promociji usvajanja zdravog stila života. Redovita nastava tjelesne i zdravstvene kulture trebala bi se s četiri povećati na svih šest semestara preddiplomskog studija i kao izborni predmet u diplomskom studiju.

Upravo zbog važnosti redovite i kontinuirane tjelesne aktivnosti tijekom cijelog života koja pomaže u očuvanju zdravlja i radne sposobnosti cijelog društva, ovom predmetu bi se trebali dodijeliti ECTS bodovi u skladu s opterećenjem studenata.

Redovita nastava kolegijia Tjelesna i zdravstvena kultura i sport trebala bi u još većoj mjeri nego do sada postati i biti dio integriranih i autonomnih visokih učilišta. U dokumentima bolonjskog procesa posebno se ističe društvena uloga visokog obrazovanja, gdje ministri potvrđuju da je visoko obrazovanje "javno dobro i javna odgovornost". Citat: "In that context, Ministers reaffirm their position that higher education is a public good and a public responsibility (Berlin communique, September 19., 2003.).

5. LITERATURA

1. Andrijašević, M., Paušić, J., Bavčević, T., Ciliga, D. (2005).. Participation in leisure activities and self-perception of health in the students of the University of Split. *Kinesiology* 37(1):21-31.
2. Gošnik, J., Bunjevac, T., Sedar, M., Prot, F., Bosnar, K. (2002.) Sport experience of undergraduate students U: *Proceedings Book 3rd International scientific conference Kinesiology New Perspectives*. (457-461). Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu. ISBN 953-6378-36-1.
3. Huddleston, S., Mertesdorf, J., Araki, K. (2002.). Physical Activity Behavior and Attitudes toward Involvement Among Physical Education, Health, and Leisure Services Pre-Professionals. *College Student Journal*, Vol. 36(4): p 555.
4. Kovačić, L., Gazdek, D. Samardžić, S. (2005.). Hrvatska zdravstvena anketa: Pušenje. *Knjiga sažetaka simpozija Akademije medicinskih znanosti Hrvatske, Kolegij javnog zdravstva*. Zagreb, 2005., (str. 5). Zagreb: MMV. ISBN 953-6868-19-9.
5. WHO Regional Office for Europe (2004). Health Policy for Children and Adolescents, No. 4. Available from: <http://www.euro.who.int/Document/e82923.pdf>
6. Kurner, D. (2008.). Šport in humanistika – utemeljitev predmeta. (Unpublished thesis, University of Ljubljana). Ljubljana: Filozofski fakultet, Univerza Ljubljana.
7. MZOŠ (2004.) Razgovori o provedbi Bolonjskog procesa na hrvatskim sveučilištima. <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2282>
8. Univerza u Ljubljani (2003.). 40 let športne vzgoje na Univerzi v Ljubljani 1963 – 2003. U: A.L. Vest & Stanič J. (ur.) Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Zbornik Katedre za šport na Univerzi, ISBN 961-6410-07-5.